

Інтеграція дитячого та громадського середовища як явище проектної культури

Анотація. Стаття присвячена обумовленості організації системи «дитяче ігрове середовище – громадський заклад», аналізу форм інтеграції ігрового та громадського середовища на прикладі конкретних проектних ситуацій. В роботі розглянуті принципи внутрішньої організації системи та можливі соціальні взаємодії.

Ключові слова: ігрове середовище, громадське середовище, інтеграція, система, проектна культура, соціальна динаміка.

Abstract. The article is devoted to the conditionality of organization of the system «child's playing environment is public establishment», to the analysis of forms of integration of playing and public environment on the example of concrete project situations. Principles of internal of the system are in-process considered and social cooperations are possible.

Keywords: playing environment, public environment, integration, system, project culture, social dynamics.

Постановка наукової проблеми. Функціональне розширення сучасних громадських закладів, виникнення нових соціальних вимог до дитячого ігрового середовища формують необхідність об'єднання громадського та ігрового середовища у систему. Виникає питання стосовно інтегративної єдності елементів даної системи. Вирішення питань внутрішньої організації системи вказує на дослідження цього процесу, взаємопов'язаного із активізацією суспільної діяльності в громадських закладах. Актуальним залишається питання визначення форм інтеграції та окреслення основних цілей такої організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявна джерельна база не відображає усього комплексу питань, пов'язаних з інтеграцією ігрового та громадського середовища. Сучасні дослідники розглядають предметне середовище як систему матеріальних об'єктів діяльності дитини, що моделює суть її духовного і фізичного розвитку [1; 4]. Основні відомості стосовно проектування громадських закладів [2; 3] не містять інформації стосовно організації ігрового середовища. Зважаючи на відсутність публікацій, відкритим залишається питання інтеграції ігрового та громадського середовища.

Мета і завдання статті. Метою статті є виявлення сучасних тенденцій в проектуванні дитячого ігрового середовища та громадського середовища. У зв'язку з цим виділені наступні завдання: 1) оцінити особливості формування системи «дитяче ігрове середовище – громадський заклад»; 2) окреслити основні причини та форми інтеграції ігрового середовища у громадському закладі.

Виклад основного матеріалу. Хоча до недавнього часу функціонування ігрового середовища розглядалось лише як місце для розваг та фізичного розвитку дітей, ігрові елементи, призначені для організації дозвілля дітей, несуть у собі глибокий культурологічний зміст. Тому процес утворення та модифікації як ігрового, так і громадського середовища можна назвати соціокультурним феноменом. Суть такого означення дає нам можливість об'єднати дані елементи у систему «дитяче ігрове середовище – громадський заклад». Спостерігається чітка орієнтація компонентів системи на взаємну інтеграцію. Тенденцією сучасного проектування є розширення кола громадських закладів, де є можливим організація дитячого ігрового середовища. В основі такого процесу лежить взаємне розширення функцій.

Зі сторони ігрового середовища спостерігається розширення ігрових можливостей та його переорієнтація на громадські процеси. Розглядаючи ігрове дитяче середовище в якості цілісного і системного об'єкта з новими проектними рішеннями, а не як суму одиничних проектних актів, можна намітити наукові, що опираються на тенденції соціального і культурного розвитку нашого суспільства, основи методологічного підходу до проектування та системної організації дитячого ігрового середовища в громадських об'єктах. Проектування дитячого ігрового середовища може бути означено як систематичний процес, пов'язаний з громадським розвитком, з виникненням певних форм соціальних потреб батьків і дітей.

Зі сторони ж громадського закладу відбувається вплив на організоване ігрове середовище, на його включення як функційно необхідного компоненту, що зумовлене громадськими потребами. Зважаючи на проектування дитячого ігрового середовища в інтер'єрі громадського закладу, можна відзначити поєднання та взаємопроникнення цих двох підсистем з метою утворення нової інтегративної системи. Формування нових систем обумовлене не лише функціональною необхідністю ігрового та громадського просторів, а тенденціями сучасної проектної культури.

Процес утворення взаємозв'язків між ігровим та громадським середовищем є неоднозначним. Можна виділити чотири форми інтеграції дитячого та громадського простору як культурних елементів, що вказують на рівень об'єднання підсистем та їх частин в одне ціле.

Просторове співіснування полягає у вільному та випадковому співіснуванні ігрового та громадського простору як культурних об'єктів. Сюди входить також механічне об'єднання елементів в одну структурну єдність. Таке поєднання ігрового та громадського простору передбачає лише спільність території. У такій ситуації громадський заклад є стійким об'єктом, а дитяче ігрове середовище має тимчасовий характер. При даній проектній ситуації дитяче ігрове середовище набуває характеру нестійкого утворення, яке при нестачі корисної площі громадського закладу може і не організуватися.

Поєднання, що обумовлене зовнішнім фактором. Це вільна форма інтеграції, при якій група різнорідних особливостей не має внутрішнього зв'язку і поєднується лише на основі загального зовнішнього фактора. Зовнішнім фактором може виступати будь-яка умова, що безпосередньо не пов'язана із функціонуванням як ігрового, так і громадського середовища. Таким фактором може слугувати потреба батьків у тимчасовому нагляді за дітьми або комерційна вигода власників громадських закладів. Така форма інтеграції спостерігалась в періоди початкової практики організації ігрового середовища в громадському просторі. Проте саме вона може слугувати основою для подальшого переходу до вищої форми інтеграції. Адже обумовленість потребами викликає настання причинно-наслідкової ситуації, при якій між громадським та ігровим середовищем з'являються певні зв'язки.

Функційна інтеграція. Це вища форма інтеграції громадського та ігрового середовищ. Під цією формою мається на увазі комбінація елементів, що складають єдину функційну єдність. Завдання функціональної організації дитячого ігрового середовища пов'язане із уже сформованим простором громадських центрів, із врахуванням спрямованості і розвитку останнього.

Відзначимо, що подібна інтеграція криється в прямій та опосередкованій взаємозалежності інтегрованих елементів від функцій громадського закладу. В якості прямої функційної інтеграції виступає ігрове середовище, обумовлене функціональним призначенням громадського закладу. Прикладом є дитячі дошкільні заклади, де ігровий процес є частиною виховної діяльності. Пряма інтеграція криється у функціональній взаємозумовленості цих компонентів.

Опосередкована інтеграція полягає в функціональній підпорядкованості одного елемента іншому через ігрове чи громадське обладнання. Такий вид інтеграції має подвійну природу. З однієї сторони при розміщенні на території громадського закладу ігрового середовища функції першого і другого розширюються. Громадський заклад в такому разі розширює сферу своїх послуг, включаючи ігрову функцію як необхідність, викликану великими потоками відвідувачів. В такому разі ігрове середовище не лише розширює спектр послуг, які надає громадський заклад, а й у деякій мірі специфікується. Наприклад, ігрове середовище, організоване в лікарні, призначене для реабілітації дітей під час ігрового процесу, а також лікуванню за допомогою відповідних ігрових методик. Звідси випливає, що різні елементи чи частини єдиного цілого впливають один на одного і на цілу систему.

Найвищою формою є *логіко-значеннева інтеграція*, для якої базовими є логічні закони, тотожність, сталість, погодженість змісту. Логіко-значеннева інтеграція полягає у створенні логічної та гармонійної цілісності. Прикладом логіко-значенневої інтеграції є використання купівельних візків для дітей у торгівельних закладах. При такій організації торгівельно-ігрового обладнання відзначається погодженість змісту системи «дитяче ігрове середовище – громадський заклад». Це є високим рівнем у проектуванні єдиного громадсько-ігрового простору, що не лише базується на єдності процесів, а полягає у використанні єдиного стилю у проектуванні.

Вони разом утворюють сукупність систем, що не ізольовані одна від одної, а знаходяться у взаємному сукупному зв'язку. Можна розрізнити безпосередній зв'язок систем, який означається як взаємодія і зв'язок систем через послідовний ряд взаємодій. Усі відношення і зв'язки, що об'єднують елементи (підсистеми) у визначену цілісність, єдність, представляють собою обмінні процеси. Саме дані обмінні процеси носять інтегративну сутність.

Природа можливих змін у системі, які проявляються при зміні форми інтеграції, різна. У такій формі інтеграції як «просторове співіснування» подібні зміни означають механічне додавання, вилучення певних елементів чи їхню реорганізацію під впливом зовнішніх чинників. А у складніших формах інтеграції зміни викликають трансформацію всієї системи.

Розгляд інтегрального синтезу системи «дитяче ігрове середовище – громадський заклад» починається з аналізу підсистеми – ігрового середовища для дітей. В загальному проективному переході дитячого ігрового середовища від екстравертивної форми (ігрові придомові майданчики) до інтровертивної (внутрішнє ігрове середовище, організоване в інтер'єрі) лежить зміна змістів підсистеми. Внаслідок таких суттєвих проектних змін відбуваються і соціокультурні зміни.

У зв'язку з цим виділяємо внутрішні перетворення громадського середовища, що пов'язані із соціокультурними змінами, які означаються як соціокультурна динаміка. Вона зумовлена частотою відвідування різноманітних громадських закладів, з підвищенням тривалості таких відвідувань.

Життя дорослого населення однозначно змінилось у сторону громадської активності, а ігрова діяльність дітей набула нових змістів: збільшилась сфера пізнання, змінилась орієнтація ігрових процесів на активну соціалізацію дітей.

Організація ігрової діяльності, що формується навколо господарсько-побутових питань, питань охорони здоров'я, виховання дітей, стає механізмом формування складної, розвинутої системи соціальних зв'язків.

Виявом інтеграції громадського середовища є соціальна динаміка, що проявляється в наявності індивідуальних та групових ігрових процесів у ігровому середовищі. Проте в контексті усього громадського простору соціальна динаміка проявляється у наявності взаємодій різних соціальних груп.

Структура внутрішньої організації громадських закладів складається з нематеріальних умов та відносин, що є суспільною формою діяльності людей. До громадських відносин входять: відносини, що складаються в процесі обслуговування відвідувачів, відносини між окремими соціальними групами в межах внутрішнього простору громадського закладу. Саме організація дитячого ігрового середовища у внутрішній структурі громадського закладу вносить вагомні зміни у систему внутрішніх відносин громадського закладу.

Соціальні взаємини, що існують між членами ігрових процесів у громадському закладі можуть бути організованими та неорганізованими. В організованій системі існує чітка схема розподілу прав, обов'язків, функцій та соціальної позиції для кожного індивіда. Саме внутрішня функціональна диференціація створює передумови для розвитку організованих взаємодій у громадському просторі.

При неорганізованих взаємодіях права, обов'язки, функції, соціальні позиції невизначені; форма поведінки під час ігор є відносною.

Зважаючи на організацію різних типів ігрового середовища у закладах різного громадського призначення, можна виділити також організовано-контролюючу систему взаємовідносин, що полягає у залученні додаткових органів, які виконують функцію контролю за ігровою діяльністю дітей. При організаційно-контролюючому типі взаємозв'язків відносини набувають договірного характеру.

Таким чином дитячий ігровий простір із самоорганізованого поступово перетворюється в інструмент діяльності громадськості. У зв'язку із інтеграцією ігрового середовища в громадський простір дане середовище значно змінюється. Все більш важливу роль у цій системі починає відігравати населення.

Проектування ігрового середовища саме в громадських закладах вимагає розуміння природи його діяльності, його соціальної основи. Функціонування спроектованого ігрового простору у відповідному напрямку залежить від дотримання внутрішніх законів організації громадського життя.

Явище інтеграції супроводжується підвищенням рівня культури та освіти населення, і, як наслідок, викликає появу нових потреб, а також підвищення рівня і якості існуючих послуг.

Висновки. Дитяче ігрове середовище – це «новий уклад життя, в якому найкращим способом розвиваються соціальна активність, творче начало, громадська самосвідомість» [4, с. 125]. Організація ігрового середовища в закладах громадського призначення, зумовлена необхідністю функціонального розширення останніх, є основою для формування системи «дитяче ігрове середовище – громадський заклад». Специфіка внутрішніх системних зв'язків та сучасних тенденцій у проектній культурі дають можливість виділити чотири форми можливої інтеграції ігрового середовища у громадському середовищі: просторове співіснування, поєднання, що обумовлене зовнішнім фактором, функцій на інтеграція, логіко-значеннєва інтеграція. Інтегративні процеси відбилися і на загальній організації внутрішніх функційних процесів громадського закладу, зумовлюючи виникнення соціальної динаміки.

Список використаних джерел:

1. Детские игровые комплексы. URL: <http://www.playex.org/detskiye-igrovyye-kompleksy/29/>
2. Дудка О.М. Конспект лекцій з курсу «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування» (для студентів 3 курсу напрямку 6.060102 – «Архітектура»). Харків: ХНАМГ, 2007. 72 с.
3. Христюк Ю.С. Зони розваг у структурі торгових закладів: сучасний стан і перспективи. *Вісник ХДАДМ. Синтез дизайну і мистецтва в освітнянському просторі*. Харків, 2010. № 5. С. 107-111.
4. Шмаров С.А. Игры учащихся – феномен культуры. Москва: Новая школа, 1994. 240 с.